

Folkpartiet

EVA SALEVID

RIKSDAGSKANDIDAT 2006

FOLKPARTIET I KINDA

REMISSVAR

**”ÖSTGÖTAREGIONEN 2020”
FÖRSLAG TILL RUP**

”ÖSTGÖTAREGIONEN 2020”

FÖRSLAG TILL REGIONALT UTVECKLINGSPROGRAM:

REMISSVAR

GENERELLT

”Något klichéartat brukar sägas att Östergötland inrymmer alla svenska landskaps- och naturtyper utom fjäll. I norr och söder finns stora skogsområden, här finns slätt- och jordbruksområden, sjöar, kust och vidsträckt skärgårdar. Även om det östgötska landskapet är typiskt svenskt så är det också i vissa delar särpräglat. Slättbygden, Vättern som ett innanhav och särgårdarna är några av de naturtyper som ger Östergötland karaktär och särprägel. Naturen och landskapet är en viktig del av det samlade mönster som gör Östergötland till en attraktiv region att leva i. Det är därför en del av strategin för regionens utveckling att värna naturen och landskapet”.

Så skriver författaren (författarna?) i ÖSTSAM:s förslag till regionalt utvecklingsprogram (s 62) och hur ”klichéartat” det än kan tyckas hade det kanske varit bra om ett regionalt utvecklingsprogram mer tagit fasta på basfakta som dessa. Men trots att man är väl medveten om att det inom ”regionen finns ett starkt socialt kitt, ett väl utvecklat socialt kapital som kan generera ytterligare utvecklingsmöjligheter” (s 53) så hänvisas tyvärr bara sporadiskt till de fysiska utgångspunkterna i RUP:en. **”Attraktivitet”** och **”konkurrenskraft”** står ju annars i centrum i programmet och problematiseras och analyseras överallt i Sverige idag i kölvattnet på Ansvarskommitténs och Landsbygdskommitténs pågående arbeten. T ex betonar Folkpartiet i en delrapport från Landsbygdskommittén följande huvudområden:

- Förutsättningar för näringsliv och entreprenörskap på landsbygden
- Demokrati, ansvar och helhetssyn
- Landskapets, naturens och den kulturella miljöns betydelse
- Utveckling av kommersiell och offentlig service

Även DN bearbetar dessa frågor i en ”linjeartikel” den 19 december. Där pekas Östergötland ut som möjlig ”Fjärde storstadsregion”, allt som en del av en sådan, beroende på om man diskuterar nio eller sex (det senare sannolikt mer effektivt!) regioner. Enligt ett av kommitténs huvudspår – helt i linje med Folkpartiets regionprogram mandatperioden 2003-2006 – bör ju dessa ha direktvalda regionparlament med egen beskattningsrätt...

Här kommer jag att syna RUP-förslaget utifrån liknande premisser som DN. D v s att regionfrågornas vikt och komplexitet förtjänar att fokuseras på och behandlas även i regionala tillväxtprogram. Detta för att undvika att snabbt hamna på kollisionskurs med övriga regionala nivåer - som år 2005 ger ett närmast kaotiskt intryck: länsstyrelse, landsting, regionalt samverkansorgan och gemenskapsinitiativet Leader+... Hur många aktörer klarar Östergötland av? Och då nämner jag inte kommunerna..

Man kan invända att regionen ur detta perspektiv är ovidkommande för ÖSTSAM, som ju inte "äger" de territoriella frågorna (det gör däremot bl a Länsstyrelsen...) – men detta är en sak som i så fall i sig behöver problematiseras i RUP i form av analyser av de olika regionala nivåer som idag finns, och hur dessa idag fungerar. Just de territoriella förutsättningarna för regionutveckling har enligt EU och Europarådet en grundläggande betydelse för **stad-land-problematiken** överallt – och detta gäller förvisso både i en tvåkärnig storstadsregion med Norrköping och Linköping som motorer, in spe – och i "Ödeshög"...

För mig som folkpartist, f n verksam i landsbygdskommunen Kinda nära gränsen till Småland, samt kandidat till riksdagen 2006, står det utom tvivel att programförslaget rimligen kommer att omarbetas, utökas och fördjupas väsentligt av skäl som nämnts ovan. Följande synpunkter bör därför ses som remissyttrande bland andra och som ett inlägg i en kommande debatt om **regionen** Ingen annan än jag själv ska lastas för dem!

VISIONEN

Att ett förslag till RUP presenterats under året är mycket glädjande och vittnar om att den politiska processen på allvar kommit igång när det gäller den svåra regionfrågan med behovet att integrera ett antal stora och små kommuner i ett helhetsperspektiv. Förslaget genomsyras dock alltför mycket av ett nationellt, snarare än regionalt perspektiv, vilket paradoxalt till en del skymmer bort vissa av Östergötlands intressen. Europarådet så sent som i somras riktat kritik mot Sverige för att inte tillräckligt värna det kommunala självbestämmandet och för att inte ge tillräckligt utrymme för en "asymmetrisk regionutveckling" i Sverige. I vad mån har Östergötland intresse av att "följa med strömmen" i detta avseende - eller välja en egen väg? Frågan om en "Fjärde storstadsregion" snarare "gröper ur" det traditionellt runda östgötalandskapet genom att slussa det tydligare mot en Stockholm och om det kanske snarare vore önskvärt med fler "multipolära zoner" inom ramen för en mycket större Fjärde storstadsregion, där även Småland och Öland ingår, är viktig .

Förhoppningsvis kommer medborgarna alltmer kommer att kräva tydlig belysning av dessa frågor av sina respektive politiker.

Med andra ord behöver analysen av vad som för det **gemensamma** bästa skapar **långsiktig hållbar tillväxt** i hela Östergötland belysas mer än som nu görs i RUP.

Nedan försöker jag konkretisera mina invändningar och/eller frågor punkt för punkt. Under avsnittet "Övrigt" pekar jag kort på vägar mot en i ett längre tidsperspektiv något mera sammanhängande och "medborgarvänlig" vision än detta trots allt "första försök"... Själva var jag utlandsboende under många år på 90-talet och fick 2004 med mig en hel del relevanta kunskaper och erfarenheter av hållbar regionalutveckling under en studieperiod på Europarådet, något som jag då studerade där. (Se bifogade rapport insänd till Naturvårdsverket och Kulturdepartementet från en konferens om hållbarhetsfrågor i våras*):

Rapport från seminariet om hållbar utveckling/utbildning vid Europarådet: "The Role of Training in the Implementation of the Policy of Sustainable Spatial Development in Europe", 050315

MÅL OCH UTVECKLINGSSTRATEGIER

En grundläggande invändning mot RUP:en är att man ifråga om målen väl ensidigt fokuserar på den första innebörden av ordet ”tillväxt” (”utvecklingen av ekonomi, näringsliv och sysselsättning”) och ganska lite på det som också sägs ingå i begreppet och knappast nog kan understrykas om vi talar om attraktivitet och konkurrenskraft: nämligen ”utveckling av kunskap och kompetens, kultur, natur- och miljövärden”.

Därmed övertygar man heller inte om den ”långsiktiga hållbarheten” i analysen.

1 Stärka Östergötlands attraktionskraft, konkurrenskraft och position Detta är förstås grundläggande. Men attraktiviteten måste stärkas i alla tretton kommunerna – helst genom att genomgående ingå i noder inte bara med Stockholm utan även med andra stadscentra som Jönköping-Tranås och Västervik-Kalmar. Utan detta: betydligt försämrade konkurrenskraft. RUP:en gör en uppdelning mellan två typer av kommuner: de som ligger inom, respektive utanför det centrala ”mittbältet” som går genom hela länet. Man menar alltså att de senare i viss mån ska bäras upp av de förra – och därför acceptera mindre fokusering. Detta tycks mig dels orealistiskt, dels vara slöseri/bortseende från de resurser som finns och som behöver utvecklas, såsom turism.

2 Utveckla Östergötland till en flerkärnig stadsregion - Tanken med strategin har sin grund i ESDP (*European Spatial Development Plan*), ett EU-förslag från 1998, som borde ha nämnts och förklarats. En grundläggande tanke med ESDP är ”bevarandet av den regionala mångfalden i Europa”. Alla tätorter har inbyggda möjligheter att dra med sig respektive omland i dynamisk utveckling. **Flerkärnighetsprincipen är alltså grundläggande** för attraktion och konkurrenskraft i varje del av regionen. T ex visar en *”Spatial Vision”* gjord utifrån ESDP i Nordvästra Europa (mellan Storbritannien och Holland) hur olika delar av en region alla har sina roller att spela i ”en hållbar och balanserad utveckling” – det gäller strategiska polycentriska områden likaväl som inlandszoner* (Se bilaga). I Östergötland finns också både **”identitet”** (socialt eller kulturellt ”kitt”) och **historisk/kulturell egenart** som kan och bör tas tillvara som utvecklingsresurs i regionen, t ex i form av turism. Vad tar mer eller mindre lågutbildade människor i Öst- och Sydeuropa fasta på för att skapa arbete, sysselsättning och bevarad stolthet - om inte dessa resurser? Men detta viktiga komplement till utveckling ser man överhuvudtaget i detta RUP-förslag, vilket är svagt.

Bra är dock att man påtalar vikten av att i översiktsplaner i hela regionen arbeta in infrastrukturella planer i ett utvecklingsperspektiv. Men den ansats till gemensam fysisk planering, som alltså här föreslås för Norrköping-Linköping, behövs utsträckas...

3 Utveckla Östergötland till en region med balans mellan centrum och omland. Här finns en huvudinvändning, som delvis anknuter till ovanstående: Motsatsen till **”centrum”** = **”periferi”**, inte **”omland”**. Med ett sådant språkbruk kan man inte klandra kommunerna utanför de större städerna, om de visar ljumt intresse för ÖSTSAM ... Skriv inte att ni vill ”utveckla Östergötland till en region med balans” om ni istället menar att ”tillväxten i regionens centrala delar ger förutsättningar för utveckling i omlandet”. Så starka är knappast de östgötska städerna, enbart! Och skriv inte: ”De särskilda förutsättningarna – fr a den glesa befolkningen – gör dock att andra medel måste användas för att nå målen” (s 65) – Att inte dra in *alla* kommuner i ”racet” för större regional välfärd och utveckling, är både dumt och lite kränkande – och som jag ser det ohållbart.. Enligt min och många uppfattning (så t ex bland planerare i vårt grannland Norge, se

Som framgår av bilagan *Spatial Vision* kan en ”inlandszons” utvecklingsbidrag definieras t ex så här: *”Skilda landskap inom ett övervägande ruralt område med hot om avfolkning och större tätortscentra. Stora möjligheter att utveckla rekreation och kulturella tillgångar, och att spela en roll för förbättrade förbindelser i öst och syd”*

rapport i fotnoten!) behövs för perifera områden snarare mer planering på central, regional nivå – än mindre, detta för att på ett klokt sätt motverka naturliga geografiska olägenheter...

4 Stärka Östergötland som innovationsmiljö och som region för uppbyggnad och utveckling av företag. Det är väl utmärkt att försöka profilera Östergötland (bl a) som en ”Fjärde storstadsregion” och då lägga tonvikt på innovationsmiljöerna i Norrköping-Linköping. Jag är helt för den saken. Men det är dumt och onödigt att bortse från eller förringa utvecklingsbehoven – t ex inom innovativa forskningsområden, som t ex landsbygdsutveckling och turism – i länets övriga områden. När det gäller att utveckla **små- och mellanstora företag** inom de områden som har särskilda tillgångar geografiskt och/eller historiskt-kulturellt i Östergötland, har landbygdskommunerna vissa konkurrens fördelar. Deras bidrag är omistliga om länet framgångsrikt ska kunna konkurrera med andra regioner, i in- och utland. RUP:en behöver även fördjupa det man skriver om på s 92: ”En stor del av landsbygdens befolkning är redan idag ”urban” – i den meningen att man tillbringar sin arbetsdag i någon större stad eller tätort.” Hur kan denna nya ”urbanitet” utnyttjas för att starta fler konkurrensmässiga tillväxtspiraler över större områden? Rent generellt behöver man alltså fördjupa analysen av det **sektorsöverskridande insatsområdet landsbygdsutveckling** – det bör ses som ett viktigt komplement till det sektorsöverskridande området **”utveckling av ett storstadsalternativ i Östergötland”**

5 Stärka invånarnas möjligheter till hög livskvalitet och personlig utveckling. Detta kan synas grundläggande och självklart. Men exemplen visar att strategin tyvärr är ofullständig och haltande på många punkter. Bra vore om man kunde integrera de tre grundläggande målen och de två sektoröverskridande insatsområdena i analysen generellt. Bl a efterlyser jag större respekt för östgötarnas egna erfarenheter av (f d) industri- och bruksorter, jord- eller skogsbruksområden... I många länder, t ex runt Medelhavet, är traditionella kunskaper samlade av invånare över lång tid, just vad som gör dem speciellt lämpade inom många former av **turism**...

6 Utveckla och öppna formerna för det politiska arbetet på regional nivå – Det är bra att man understryker (s 85), att det finns ett stort behov av **ökad kunskap** om hur ”strukturen ser ut inom (kultur)sektorn”. Mindre bra är att man inte, i ett dokument som detta, lyckas förmedla en vision av kulturen **som** sammanbindande (och ”tvärsektoriellt”) kitt. Kulturen har, som Jean Monnet sade, faktiskt en enorm politisk potential när det gäller utveckling. Det är viktigt att understryka, bl a inom ÖSTSAM, att det är på **regionens nivå** som det samlande greppet behöver tas till förmån för regional utveckling i vid mening och att **det kulturella kittet** därvid spelar en stor roll.. Komplexiteten i regionfrågan måste lyftas fram så att medborgarna dras med i utvecklingen. RUP:en skulle behöva innehålla fler exempel på **positivt medborgardeltagande**, liksom på hur dessa kan spridas i **fungerande mellankommunala samarbeten**. För Europa ”bor” ju som någon sade numera även i Östergötland!

ÖVRIGT

Hade det inte varit bra att författarens (författarnas?) namn hade nämnts liksom litteratur- och källhänvisningar för att underlätta läsningen och skapa förtroende bland en intresserad allmänhet?

Som sades inledningsvis ser jag dessa kommentarer i ett något längre tidsperspektiv av nödvändig sammanjämkning av flera olika planer på regional nivå – förhoppningen är att det skulle kunna ske inom ramen för en kommande, stor, Fjärde storstadsregion.

Jag slutar med att peka dels på några positiva resultat av existerande lokalt och regional utvecklingsarbete: Kinda Kommuns försök att jobba mer kunskaps- och tillväxtinriktat inom ramen för en ny Kulturarvspolicy (Tab 1) :

Kunskap	Kommunen ska verka för att öka kunskapen om och sprida intresse för kulturarvsfrågorna
Kommunens planarbete	Kulturarvsfrågorna ska integreras i alla planer såsom översiktsplan, detaljplaner, m fl
Rutiner	Bra rutiner ska tillämpas för dialog och samarbete i kulturarvsfrågor mellan nämnd, näringsidkare, föreningar och enskilda
Tillväxt	Kommunen ska främja bevarande och brukande av kulturarvet för att detta ska bli en resurs för framtiden

■ Tabell 1: Kulturarvspolicy för Kinda Kommun, antagen 2003

I denna policy, har även några förslag tillvaratagits som ingick i det Remissyttrande rörande Översiktsplan för till Kinda Kommun, jag överlämnade till denna kommun 2004, och som jag menar bör debatteras i en vidare krets:

MILJÖN	MÄNNISKORNA	EKONOMISK AKTIVITET
↓	↓	↓
Bevara och stärka södra Östergötlands identitet i landskap o byggnation för boende och turister	Bruka identiteten så att även nya befolkningsgrupper kan integreras och bli en tillgång för bl a turismen	Stärka en företagervänlig kultur som respekterar existerande resurser och lokala identiteter
▼	▼	▼
<u>Mål:</u> Ökad livskvalitet för alla	<u>Mål:</u> Uppvärdering o modernisering av det lokala kulturarvet	<u>Mål:</u> Gynna ekonomisk utveckling isht turism, med respekt för miljön

■ Tabell 2: Förslag till kulturarvs- och tillväxtpolicy framlagd vid KoF-nämndsammanträde, Kinda Kommun, 030225

Till slut: Ett synnerligen viktigt inslag för den regionala tillväxten i Östergötland och som bör ingå i alla kommande RUP:ar bör även vara en heltäckande regional **landskapsplan**.

Horn, den 30 december 2005

Eva Salevid

Ledamot i Kinda kommuns Demokratiberedning och Kultur & Fritidsnämnd,

Styrelsemedlem i Folkpartiets Länsförbund, Östergötland,

Praktik vid Europarådets *Division for Spatial Planning and Landscape*, 2004